

Alueellisen ilmastoyhteistyön työkirja

ELY-keskusten
valtakunnallinen
ilmastoysikkö tukee
ilmastotyötä koko
Suomessa

ely-keskus.fi/ilmastoysikko

Verkostot tärkeitä
**kokonaiskuvan
muodostamiselle**

Verkostot tärkeitä
luottamuksen ja
**yhteisen suunnan
rakentamiselle**

Verkostot tärkeitä
**osaamisen
kehittämiseksi**

Kirjan tekijät

Motivan työryhmä:
Tiia Merenheimo
Jenni Rovio
Okariina Rauta
Netta Korhonen

ELY-keskusten valtakunnallisen ilmastoyksikön asiantuntijat

Kiitämme työkirjaa kanssamme kehittäneitä ja sitä kommentoineita alueiden ilmastoyhteistyön asiantuntijoita.

Johdanto

Alueilla tehdään jo valtava määrä hienoa yhteistyötä ilmastomuutoksen hillinnän ja sopeutumisen eteen, mutta ovatko mukana kaikki joita tarvitaan? Mihin pitäisi yhdessä seuraavaksi keskittyä? Mitä parhaita käytäntöjä voisi jakaa muille alueille?

Vuoden 2024 aikana ELY-keskusten valtakunnallinen ilmastoyksikkö toteutti yhdessä Motivan kanssa ELY tour -kiertueen, jossa kutsuttiin koolle jokaisen alueellisen ELY-keskuksen kanssa alueen eri toimijoita keskustelemaan alueen ilmastoyhteistyöstä. Kiertueen tavoitteena oli ennen kaikkea kuunnella ja oppia, mitä alueilla tapahtuu ilmastoyhteistyön osalta ja mitä vielä tarvitaan.

Halusimme tarjota tilaa ihmisten kohtaamiselle ja keskustelulle. Painotukset olivat ilmastomuutokseen sopeutumisen ja maankäyttösektorin ilmastotyössä ja vaihtelivat alueittain, mutta pohjimmiltaan keskustelun ytimessä oli kolme kysymystä:

- Millainen on minun roolini alueellisen ilmastoyhteistyön edistäjänä?
- Kenen kanssa tarvitsisin enemmän yhteistyötä, missä teemoissa ja miksi?
- Mikä auttaisi minua omassa työssäni vahvistamaan alueellista ilmastoyhteistyötä?

Jokaista osallistujaa pyydettiin kirjaamaan keskusteluiden päätteeksi jokin tärkeältä tuntunut ajatus tai oivallus. Meille oli tärkeää vahvistaa ajatusta jokaisen omasta toimijuudesta alueellisessa yhteistyössä.

Työkirja koottiin näiden oivallusten pohjalta. Työkirjan sisältöön onkin vaikuttanut valtava joukko ihmisiä kaikilta Suomen alueilta.

Kenelle työkirja on tarkoitettu ja miten sitä voi hyödyntää

Työkirja on tarkoitettu kaikille alueilla ilmastotyötä tekeville niin julkisella, yksityisellä kuin kolmannella sektorilla. Sisällöt tarjoavat näkökulmia eri rooleissa toimiville.

Työkirjassa on tehtäväosuuksia, joita voi halutessaan työstää yksin, tiimissä tai yhteistyöryhmän kesken.

Kaikki vastaukset eivät ole työkirjassa valmiina. Osaan tehtävistä tarvitset ehkä avuksi alueen ajantasaista ilmastotietoa. Työkirja myös kannustaa etsimään apua alueen muilta asiantuntijoilta.

Esimerkiksi maakuntien liittojen koordinoimat alueelliset hankkeet, CANEMURE-hanke, ELY-keskusten ilmastoverkosto ja ympäristöministeriön Kuntien ilmastoratkaisut -ohjelman hankkeet sekä maa- ja metsätalousministeriön Hiilestä kiinni -ohjelman hankkeet ovat ennen tätä tuottaneet paljon tietoa, esimerkkejä ja malleja ilmastotyöhön.

Ennen kaikkea erilaisten tehtävien ja ELY tourilla tehtyjen havaintojen on tarkoitus herättää ajatuksia ja ideoita juuri verkostomaisesta yhteistyöstä, sen kehittämisen tueksi ja vauhdittamiseksi.

Ota siis ruutupaperi ja kynä esiin ja käy pohtimaan!

Työkirjan sisältö

Osa I: Vaikuttavan ilmastoyhteistyön neljä näkökulmaa	4
<i>Tähän osioon on koottu kiertueen keskusteluissa tehtyjä havaintoja ilmastoyhteistyön tarpeista sekä näihin liittyviä pohdintatehtäviä.</i>	
1. Oman roolin selkeytys	5
Pureskele ilmastotieto omaan arkeesi sopivaksi	6
Tunnista työsi kytkennät ilmastokysymyksiin	7
Luo oma ilmastopuhelinluettelo	9
2. Verkostot ja yhteistyö	10
Keitä tarvitaan mukaan?	11
Verkostojen (tarve)kartoitus	12
Verkoston kehityskeskustelu	14
Luottamuksen rakentamiseen tarvitaan kohtaamisia ja vuoropuhelua	15
3. Tieto käytäntöön	16
Tarkastuslista hyvään ilmastoviestintään	17
Alueellisen ilmastotyön tietopohja	18
4. Yhteinen suunta ja sitoutuminen	19
Vaikuttavan hanketyön muistilista	20
Työkirjan viestit alueellisen ilmastotyön johtajille ja päättäjille	21
Osa II: Alueiden ilmastoyhteistyön esimerkit	22
<i>Tähän osioon on koostettu kiertueella esiin nousseita nostoja kunkin alueen ilmastoyhteistyöstä, sen erityispiirteistä ja hyvistä esimerkeistä.</i>	

Osa I: Vaikuttavan ilmastoyhteistyön neljä näkökulmaa

Mitä vaikuttavaan alueelliseen ilmastoyhteistyöhön tarvitaan?

Koostimme yhteen, mitä kuulimme kiertueen keskusteluissa, ja mitkä huomiot toistuivat tilaisuudesta toiseen. Nämä huomiot muodostavat työkirjan ensimmäisen osan neljä lukua.

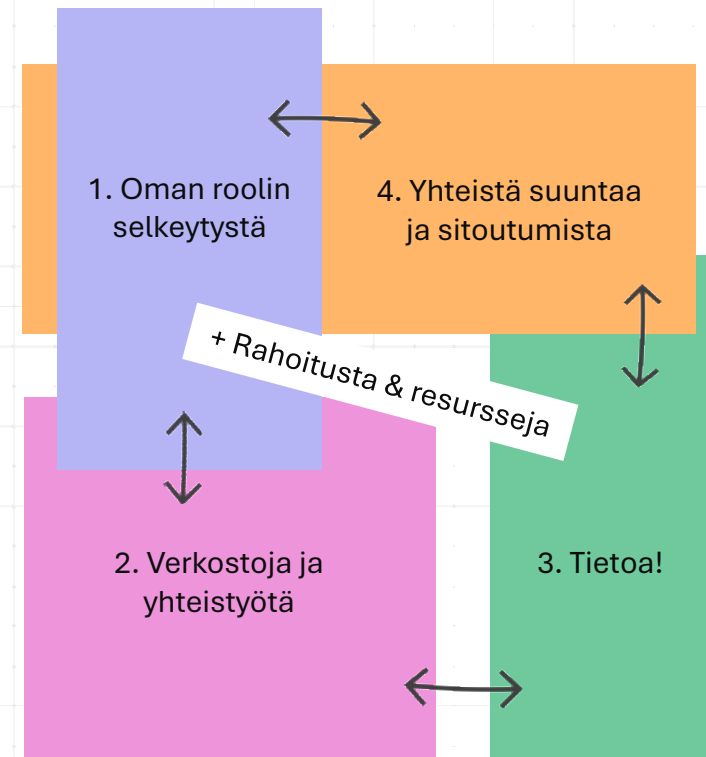
Työkalut yhteistyön kehittämiseen

Kuhunkin lukuun on koottu ideoita ja apukysymyksiä kehittämiskohtiin tarttumiseen. Ideoita työkaluihin on testattu ja kehitetty eteenpäin alueilla työskentelevien kanssa.

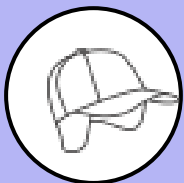
Tunnista erilaiset roolit

Moni meistä voi eri tilanteissa ottaa erilaisia rooleja ilmastoyhteistyön edistämiseksi. Pohdi kunkin luvun alussa kuvattuja rooleja. Minkä hatun sinä valitset?

Vaikuttavaan alueelliseen ilmastoyhteistyöhön tarvitaan:

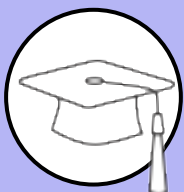
Oman roolin selkeytys

Oman työn ohjaus

Miten voin selkeyttää itselleni oman työn yhteydet ilmastokysymyksiin?

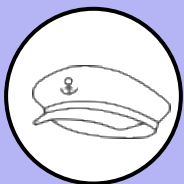
Oma aktiivisuus ja uuden tiedon seuraaminen on tärkeää. Katso myös osio Verkostot ja yhteistyö.

Asiantuntija / tietäjä

Miten voin auttaa hahmottamaan ilmastotyön kokonaiskuvaa ja eri osasia?

Tarvitaan pureskeltua tietoa, neuvontaa ja koulutusta sekä työkaluja. Katso myös osio Tieto käytäntöön.

Johtaja / muiden työn ohjaus:

Miten voin tukea muita selkeyttämään oman työnsä ilmastorajapintoja?

Osaamisen kehittämiseen ja tiedon omaksumiseen täytyy varata resursseja ja aikaa. Katso myös osio Yhteinen suunta ja sitoutuminen.

Ilmastomuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen ovat tehtäviä, jotka kuuluvat meille kaikille. Ilmastokriisin edessä uusia tapoja toimia tarvitaan eri aloilla ja yhteiskunnan eri tasoilla. Pohjimmiltaan muutokset tehdään lukuisten ihmisten arjen työssä.

Ilmastotyössä tarvitaan eri alojen osaajien ymmärryksen laajentamista, uuden tiedon sisäistämistä ja toimintatapojen muuttamista. Tämä oli yksi kiertueella eniten toistuneita näkökulmia.

Kuulimme keskusteluissa, että ihmiset kaipaavat selkeämpää kuvaa oman työn keinoista vaikuttaa ilmastomuutoksen hillintään ja sopeutumiseen:

”Oman työn ilmastorajapinnat eivät ehkä ole vielä selviä. On tiedostettava, miten ilmastotyö – sopeutuminen ja hillitseminen – liittyy konkreettisesti omiin työtehtäviin, ja oivallettava, että ne liittyvät itse asiassa useampiin työtehtäviin kuin äkkiseltään arvaisi.”

On olennaista, että jokainen ymmärtää, miten voi omassa työssään vaikuttaa päästöjen vähentämiseen, hiilinielujen kasvattamiseen tai ilmastomuutokseen sopeutumiseen. Aiheen haltuun ottaminen tuntuu kuitenkin usein vaativalta: mistä löytää aika kehittää omaa osaamista ja miten tunnistaa olennainen tieto?

Uuden tiedon äärellä tärkeää olisi pystyä jäsentämään, miten se liittyy omaan työhön ja hahmottaa, keneltä voi saada lisää tietoa ja tukea. Työkirjan tehtävät antavat ideoita tähän.

Työkalut

Pureskele ilmastotieto omaan arkeesi liittyväksi

Seuraavien sivujen pohdintatehtävät toimivat parhaiten, kun hyödynnät niitä ilmastomuutokseen liittyvän tiedon sisäistämiseen ja kytkemiseen omaan työhösi.

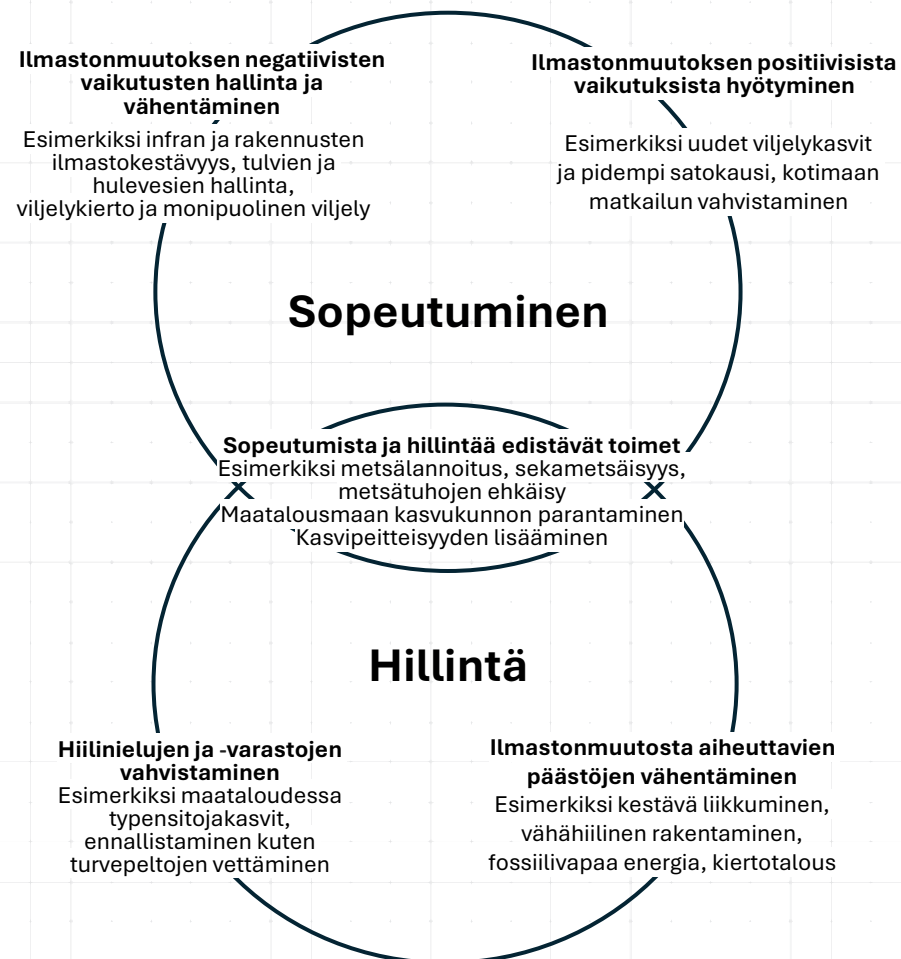
Esimerkiksi ilmastomuutokseen sopeutumiseen liittyen voit tutkia Suomen ilmastopaneelin raportista 2/2021 ennusteita sää- ja ilmastotekijöiden muutoksista alueellasi. Jos kuvatut muutokset toteutuvat, miten ne vaikuttavat sinun työhösi tai sidosryhmiesi työhön? Tutustu raporttiin täällä.

Muuttuja	Talvi	Kevät	Kesä	Syksy
Keskilämpötila	++	++	+	++
Sademäärä	+	+	/	+
Rankkasateiden voimakkuus	+	+	+	+
Lumi	--	--	*	--

++ Lisääntyy huomattavasti
+ Lisääntyy

-- Vähenee huomattavasti
- Vähenee

Ilmastotyö muodostaa monimutkaisen kokonaisuuden. Kuvassa on vain joitakin esimerkkejä ilmastomuutoksen hillinnän ja sopeutumisen osa-alueista ja niiden välisistä kytköksistä. Eri sektoreilla tarvitaan erilaisia toimia ja monessa asiassa myös eri sektorien yhteistyötä. Lisäksi toimet kietoutuvat myös muihin vaikutuksiin, kuten luonnon monimuotoisuuteen ja hyvinvointiin. Siksi yhteistyö ja tiedonkulku on niin tärkeää.

Työkalut

Tunnista työsi kytkennät ilmastokysymyksiin

Mitä sellaisia asioita sinun työpöydälläsi on, joissa jotakin täytyy tulevaisuudessa tehdä toisin?

Ilmasto on jo muuttunut ja muuttuu yhä. Hillinnän toimia tarvitaan yhä kiireemmin, ja samalla ilmaston kuumeneminen vaikuttaa pian meidän kaikkien työhön.

Ota itsellesi aikaa selvittääksesi vastaukset seuraaviin kysymyksiin!

Tueksi voit tarkastella tutkittua tietoa ilmastomuutoksen vaikutuksista alueellasi sekä alueesi, kuntasi tai organisaatiosi mahdollisia tavoitteita ja toimenpidesuunnitelmia ilmastomuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen.

Ilmastomuutoksen vaikutukset alueella

Millaisia muutoksia ilmastomuutos voi tuoda mukanaan alueellasi?

Poimi tähän muutama itsellesi olennainen esimerkki:

Miten muutokset vaikuttavat omaan työhöni?

Miten muutokset vaikuttavat sidosryhmiin, joiden kanssa työskentelen?

Työkalut

Tunnista työsi kytkennät ilmastokysymyksiin

Ilmastomuutoksen hillintä

Mitkä ovat alueellasi tai toimialallasi keskeisiä päästölähteitä ja päästöjen vähentämisen keinoja, joihin on mahdollista vaikuttaa?
Entä hiilinieluja ja niiden vahvistamisen keinoja?

Mitä sellaisia asioita sinulla on työpöydälläsi, joissa jotakin pitäisi tulevaisuudessa tehdä toisin?

Ilmastomuutokseen sopeutumiseksi?

Päästöjen vähentämiseksi tai hiilinielujen kasvattamiseksi?

Mihin niistä voit vaikuttaa? Miten?

Mihin joku muu sinun vaikutuspiirissäsi voisi vaikuttaa?
Miten?

Yksin ei tarvitse tietää vastauksia! Avuksi tarvitset varmasti yhteistyötä ja verkostoja, tietoa ja tukea. Tutustu seuraaviin osioihin!

Työkalut

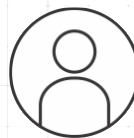
Luo oma ilmastopuhelinluettelo

Ilmastotyön kokonaiskuva on laaja ja monimutkainen. Kaikkea tietoa ei tarvitse itse ottaa haltuun, vaan on tärkeää vahvistaa verkostoja ja selkeyttää itselle, kenen puoleen omaan työhön liittyvissä ilmastokysymyksissä voi tarvittaessa kääntyä.

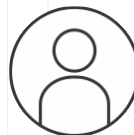
Pohdi:

Mistä asioista tarvitsen lisää tietoa oman ilmastotyöni tueksi?

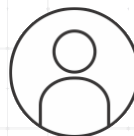
Keneltä saan tarvitsemaani tietoa, tukea tai asiantuntemusta?

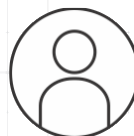
Nimi ja rooli:
Tietää näistä asioista:
Yhteystiedot:

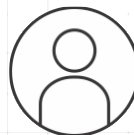
Nimi ja rooli:
Tietää näistä asioista:
Yhteystiedot:

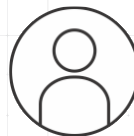
Nimi ja rooli:
Tietää näistä asioista:
Yhteystiedot:

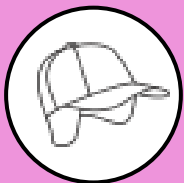
Nimi ja rooli:
Tietää näistä asioista:
Yhteystiedot:

Nimi ja rooli:
Tietää näistä asioista:
Yhteystiedot:

Nimi ja rooli:
Tietää näistä asioista:
Yhteystiedot:

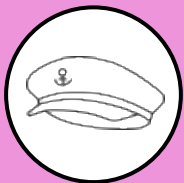
Oman työn ohjaus / verkostoihin osallistuja

Miten voin hyödyntää omat verkostoni käytännön ilmastotyön edistämiseen?

Missä teemoissa tarvitsisin lisää yhteistyötä ja kenen kanssa?

Nosta ilmastonäkökulma mukaan niihin keskusteluihin, joissa keskustellaan ja päätetään yhdessä arkisista käytännön asioista.

Etsi ja ehdota yhteisiä keskustelun paikkoja eri tahoille ja hae avoimin mielin yhdistäviä tavoitteita.

Koolle kutsuja ja koordinaattori

Miten voin tarjota ja järjestää paikkoja vaikuttavalle ilmastoyhteistyölle?

Varmista, että kaikki olennaiset tahot on tunnistettu ja kutsuttu mukaan keskusteluun. Hae yhteistä maaperää ja nosta keskusteluun eri tahojen tarpeet ja tavoitteet.

Järjestä riittävästi aikaa ja tilaisuuksia kohtaamisille ja keskustelulle. Etätyön ajassa myös kasvokkain kohtaamisia kannattaa aika ajoin vaalia.

Ilmastomuutoksen hillinnän ja sopeutumisen ratkaisut vaativat monen eri toimijan yhteistyötä ja osaamista. Eri näkökulmien yhteensovittaminen ja avoimen vuoropuhelun rakentaminen ovat tärkeitä.

Verkostot ja yhteistyö ovat tärkeitä kokonaiskuvan ja vaikuttavuuden kannalta. Eri tahojen kuuleminen tukee ilmastotyön oikeudenmukaisuutta ja hyväksyttävyyttä.

Keskusteluissa toistui viesti, että yhteistyö ja verkostot ovat korvaamattoman tärkeitä ilmastotyössä monista eri syistä:

Asiantuntemuksen jakaminen: Monen työssä on tärkeää yhteistyö eri asiantuntijoihin. Kukaan ei voi tietää ja osata kaikkea itse.

”Miten saadaan hyödynnettyä kaikki se tieto, jota asiaan liittyen on eri organisaatioissa ja hyödynnettyä se alueen parhaaksi konkreettisella tasolla?”

Luottamuksen rakentaminen: Kun ihmiset tulevat toisilleen tutuiksi, on helpompi olla yhteydessä, kysyä ja tunnistaa yhteistyön paikkoja.

Yhteisen suunnan löytäminen: Tarvitaan eri näkökulmien ymmärtämistä ja yhteisten etujen etsimistä, jotta mahdollisissa ristiriitaisissa kysymyksissä voidaan päästä ratkaisuihin.

”Kiihkottomalle, tietopohjaiselle yhteiselle keskustelulle ilmastoteemojen ympäriltä pitäisi varata aikaa ja luoda alueellisia foorumeita.”

Käytännön toimien edistäminen: Vuoropuhelun lisäksi tärkeää on konkretia. Verkostoilta kaivataan keskittymistä käytännön esimerkkeihin, ratkaisuihin ja päätöksentekoon.

Keitä tarvitaan mukaan?

Onko alueelta tunnistettu kaikki toimijat, joiden tulisi olla mukana ilmastoyhteistyössä?

Uutta yhteistyötä käynnistäessä kannattaa tehdä sidosryhmäkartoitus ja pohtia, mitä kaikkia toimijoita ilmastotavoitteiden edistämiseen tarvitaan.

Oheinen tarkistuslista kokoaa esimerkkejä mahdollisista yhteistyötahoista, ja erityisesti maankäyttösektorin ilmastotyön kannalta olennaisista toimijoista. **Esimerkit perustuvat työpajakiertueellamme alueiden keskusteluissa mainittuihin tahoihin.** Maatalouden ja metsäalan toimijat nousivat erityisesti esiin, koska tilaisuuksissa keskusteltiin paljon juuri maankäyttösektorin ilmastotyöstä.

Kenen kanssa sinä teet jo yhteistyötä ja kuka listalta mahdollisesti puuttuu?

Alue- ja kuntatason työn yhteen kokoajat

Maakuntaliitot
ELY-keskukset
Hyvinvointialueet
MAL-verkosto
Alueelliset kehitysyhtiöt
Kauppakamarit
Seurakunnat ja hiippakunnat
Oppilaitokset ja tutkimuslaitokset
Kunnat ja kaupungit
Kunnalliset yhtiöt ja liikelaitokset
Yritykset
...?

Maatalouden ja metsäalan toimijat

Maanviljelijät
Metsänomistajat
Metsänhoitoyhdistykset
MTK
Metsäkeskus
Metsähallitus
ProAgria
Neuvojat
...?

Paikallisyhteisöt

Asukkaat
Kyläyhteisöt ja yhdistykset
Opettajat ja oppilaitokset
Taide- ja kulttuuritoimijat
Järjestöt, esimerkiksi metsästysseurat,
Maa- ja kotitalousnaiset, Martat
Leader-yhdistykset
Luonnonsuojelutoimijat
...?

Verkostojen (tarve)kartoitus

Aika ajoin on hyödyllistä käydä läpi, millaisia verkostoja ja työryhmiä ilmastotyöhön liittyen alueella jo toimii ja ketkä niissä ovat mukana.

Verkostoja voi tarkastella yhteistyön kokonaiskuvan näkökulmasta, tietyn kohderyhmän näkökulmasta ja jokaisen oman työn ja omien verkostojen kannalta.

Erityisen tärkeää on kartoittaa olemassa olevia verkostoja ja keitä niissä on mukana silloin, kun esimerkiksi käynnistetään uutta ilmastotyöhön liittyvää hanketta, tai laaditaan tai edistetään yhteistä suunnitelmaa tai tiekarttaa.

Yhteistyön kokonaiskuvan näkökulma:

Mitä verkostoja ja yhteistyöryhmiä alueella jo toimii?
Onko niissä mukana olennaiset ihmiset?

Mihin olemassa oleviin ryhmiin tai verkostoihin
ilmastoasioita voisi tuoda keskusteltavaksi?

Missä tehdään päätöksiä tai edistetään toimenpiteitä,
joissa täytyisi huomioida esimerkiksi päästöjen
vähentäminen tai ilmastomuutokseen sopeutuminen?

Puuttuuko joltakin aiheelta, osa-alueelta tai toimijoilta
säännöllinen paikka keskustella?
Tarvitaanko kokonaan uusi verkosto tai työryhmä?
Vai pitäisikö olemassa oleviin kutsua uusia tahoja ja
kehittää niissä käsiteltäviä teemoja?

Verkostojen (tarve)kartoitus

Oman työn näkökulma:

Listaa, missä eri yhteistyöryhmissä ja verkostoissa olet jo mukana. Mitä teemoja niissä käsitellään? Mitä ilmastonäkökulmia voisit nostaa niissä esiin?

Puuttuuko sinulta jonkin aiheen edistämiseksi tai jonkin tahon kanssa keskustelulle säännöllinen paikka?

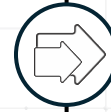
Kohderyhmän näkökulma:

Onko tavoitteenasi tukea jotain tiettyä kohderyhmää, esimerkiksi kunnanjohtajia, metsänomistajia tai pk-yrityksiä, ilmastotyön edistämisessä?

Voi olla hyödyllistä saada heidät saman pöydän ääreen jakamaan hyviä käytäntöjä. Kannattaa kuitenkin kartoittaa kohderyhmän näkökulmasta, missä he jo kokoontuvat ja tekevät yhteistyötä. Verkostotapaamiset ja keskustelu vaativat aikaa, ja monilla on jo paljon pöydällään.

Missä kaikessa kohderyhmäsi on jo mukana? Kokoaako jokin nykyinen tilaisuus, kokous tai ryhmä heitä yhteen?

Voisiko ilmastoasiat tuoda käsittelyyn nykyisiin ryhmiin ja tilaisuuksiin?

Puuttuuko joltain kohderyhmältä paikka keskustella ilmastoyhteistyöstä?

Verkoston kehityskeskustelu

Jotta verkostotyö ei väljähtyisi keskustelukerhoiksi, vaan pysyisi vaikuttavana, mukana olevien kanssa kannattaa säännöllisesti keskustella siitä, mitä yhteistyöllä tavoitellaan ja mikä on itse kunkin rooli ja keinot edistää yhteisiä tavoitteita tapaamisten välillä.

Olipa kyseessä yksittäinen työryhmä tai laajempi verkostomainen toiminta, välillä on hyvä pysähtyä arvioimaan:

- Edistääkö yhteistyö haluttuja tavoitteita vaikuttavasti?
- Ovatko oikeat toimijat mukana?
- Mikä on jokaisen rooli yhteistyössä?
- Miten toimintaa voisi kehittää kaikkia hyödyttäväksi ja yhteisiä tavoitteita paremmin edistäväksi?

Tarkistuslista: Verkoston tai työryhmän kehityskeskustelu

- ☐ Mikä on verkoston jäsenille yhteinen haaste, jota ratkotaan?
- ☐ Ovatko oikeat toimijat mukana verkostossa? Onko kohderyhmä muuttunut työn edetessä? Keitä tarvitaan mukaan?
- ☐ Onko tekemisellä yhteinen visio? Mikä on tavoitetila, johon pyritään?
- ☐ Mitkä ovat yhteiset mittarit työn vaikuttavuudelle ja tavoitteen etenemiselle? Onko ratkaisujen jalkautuksen edellytykset mietitty ja testattu?
- ☐ Onko kunkin jäsenen tavoitteet kuvattu muille selkeästi ja avoimesti – mitä kukin haluaa saavuttaa yhteistyöstä?
- ☐ Mitä eri jäsenten roolit tekemisessä ovat? Mitä osaamisia ja kyvykkyyksiä kukin tuo yhteistyöhön?
- ☐ Miten kukin vie omassa työssään verkoston tai työryhmän tekemisiä eteenpäin tapaamisten välillä?
- ☐ Onko meillä työmme tukena käytössä tarvittavat työkalut ja tietopohja?
- ☐ Fasilitoiko / johtaako joku työtä jatkuvasti digitaalisesti ja kasvokkain, jotta iso kuva pysyy kirkkaana ja ongelmat ratkaistaan tehokkaasti? Kuka?
- ☐ Olemmeko sopineet yhdessä pelisäännöistä ja toimintatavoista?

Mukaillen lähteestä Kokeilusta skaalaan -pelikirja, 2019
Motiva Oy, Valtioneuvoston kanslia, ARVO, Accenture. Tutustu pelikirjaan täällä.

Työkalut

Luottamuksen rakentamiseen tarvitaan kohtaamisia ja vuoropuhelua

Luottamusta ja yhteistä ymmärrystä rakennetaan parhaiten kasvokkain. Siksi välillä kannattaa kutsua ihmiset samaan paikkaan ja tarjota mahdollisuus kohdata ja keskustella ajan kanssa hieman vapaammin.

Kiertueen jokaisessa tilaisuudessa toteutettiin keskusteleva osuus. Vaikka ohjelma ja aiheet hieman vaihtelivat, keskustelut toteutettiin pääpiirteissään samalla kaavalla. Työpajamalli perustui soveltaen Erätauko-keskustelun runkoon ja periaatteisiin.

Huomasimme, että työpajamalli synnytti kerta toisensa jälkeen erityisen vilkasta ja rakentavaa vuoropuhelua. Palautteiden perusteella osallistujat saivat uusia oivalluksia ja ymmärrystä alueen eri toimijoiden näkökulmista ilmastotyöhön.

”Lisää tällaisia tilaisuuksia” toistui usean alueen tilaisuuksissa mukana olleen vastauksena kysymykseen, mitä alueellisen ilmastoyhteistyön tukemiseen tarvitaan. Siksi jaamme työpajamallin tässä hyödynnettäväksi jatkossakin!

[Tutustu lisäksi Erätauko-säätiön tukimateriaaleihin täällä.](#)

Esimerkki keskustelevan tilaisuuden rungosta ja toteutuksesta:

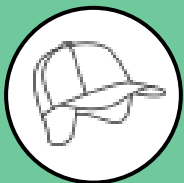
AloitUS (10 minuuttia): Selkeyttää kaikille, mistä on kyse ja ohjaa pysähtymään keskustelun äärelle. Käydään läpi keskustelun tavoitteet ja eteneminen sekä rakentavan keskustelun periaatteet.

Alkulämmittely (15 minuuttia): Luo tunnelman ja virittää ihmiset keskusteluun. Esimerkiksi pariporina: mikä kuvaa sinun rooliasi ilmastoyhteistyön edistäjänä?

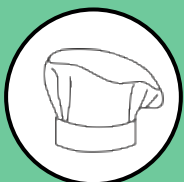
Ryhmäkeskustelu (esim. 20–40 minuuttia): Synnyttää yhteistä ymmärrystä, ideoita ja oivalluksia. Kannattaa valita ennakoon 1–3 pääkysymystä, joista ryhmän keskustelu lähtee liikkeelle. Käytettävissä olevasta ajasta riippuen keskusteluosuuden voi välissä pysäyttää ja pyytää osallistujia kirjaamaan oivalluksiaan sekä miettimään seuraavaa kysymystä ennen keskustelun jatkamista.

Oivallusten kirjoittaminen (5 minuuttia): Kirkastaa, mitä keskustelusta jäi eri osallistujille mieleen. Pyydä jokaista osallistujaa kirjoittamaan ylös jokin ajatus, joka keskustelussa tuntui tärkeältä. Nämä voi kerätä ja koostaa kaikille osallistujille.

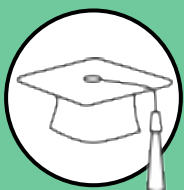
Lopetus (10 minuuttia): Summaa keskustelun ja suuntaa katseet eteenpäin. Jaetaan yhteisesti joitakin ajatuksia keskustelusta. Kiitä kaikkia osallistumisesta. Jos keskusteluun liittyy jatkotoimenpiteitä, kerro mitä tapahtuu seuraavaksi.

Tiedon omaksuja

Miten voin toteuttaa vaikuttavimpia toimenpiteitä ilmastotyössä?
Valintojen ja toimenpiteiden perustaminen tutkittuun tietoon on tärkeää.

Tiedon välittäjä

Miten voin neuvoa, tukea ja kannustaa tutkitun tiedon hyödyntämiseen?
Tarvitaan tiedon pureskelua ja paketointia kohderyhmän tarpeisiin.

Tiedon tuottaja:

Miten voin tuottaa tietoa käytännön työn tarpeisiin ja päätöksenteon tueksi?
Tarvitaan sekä käytännön esimerkkejä että kokonaiskuvan selkeyttämistä.

Vaikuttava ilmastotyö on tärkeää perustaa tutkittuun tietoon. Tutkittua tietoa pitäisi viestiä ymmärrettävästi ja niin, että se on helposti sovellettavissa arjen toimintaan. Lisäksi tarvitaan kokonaiskuvaa ja pitkän aikavälin ymmärrystä eri toimien vaikutuksista.

Käytännön ilmastotyössä tarvitaan pureskeltua tutkittua tietoa

Ilmastotoimien vaikutuksista tarvitaan havainnollistavia, konkreettisia esimerkkejä, jotka näyttävät selkeästi, mitä hyötyjä toimilla saavutetaan.

On tärkeää, että tutkimustieto saadaan hyödynnettäväksi käytännön toimijoille, kuten kunnille, yrityksille ja maanomistajille. Viestinnässä on tärkeää huomioida kohderyhmän tausta ja tarpeet.

Ilmastomuutokseen sopeutumisessa ja hillinnässä paikallinen tieto on tärkeää kansallisen tiedon lisäksi.

Johtamiseen tarvitaan kokonaiskuvaa ja tietoa eri vaikutuksista

Ilmastotyö on monisäikeinen kokonaisuus, jossa täytyy huomioida eri alojen ja toimenpiteiden yhteisvaikutukset. Yhteensovitetut ratkaisut yhteiskunnan eri osa-alueilla edistävät vaikuttavuutta.

Toimenpiteiden taloudelliset, ekologiset ja sosiaaliset vaikutukset on arvioitava laaja-alaisesti. Lisäksi pitää tunnistaa toimien vaikutukset myös muilla alueilla, esimerkiksi monimuotoisuuden ja vesistöjen kannalta.

Päätöksenteossa tarvitaan pitkän aikavälin tarkastelua, jotta ilmastotoimet olisivat johdonmukaisia ja vaikuttavia.

Tarkastuslista hyvään ilmastoviestintään

Hyvä ilmastoviestintä käytännön toimien edistämisen tueksi on:

- ✓ **Kohderyhmälähtöistä:** Tunnista ja selvitä, mitä tietoa eri toimijat tarvitsevat, mikä eri tahoja kiinnostaa, ja mitkä ovat parhaat kanavat eri tahojen tavoittamiseen.
- ✓ **Kannustavaa ja innostavaa:** Jaa hyviä esimerkkejä ja onnistumisia, toteutettujen ilmastotoimien vaikutuksia ja malleja siitä, miten eri toimijat voivat edistää ilmastotavoitteita.
- ✓ **Selkeää ja konkreettista:** Tuo tieto mahdollisimman lähelle käytännön toimijoiden arkea.
- ✓ **Kohdennettua ja paikallista:** Nosta esiin alueen omia esimerkkejä ja paikallista tietoa kansallisen tason yleisemmän tiedon rinnalle.

Tieto johtamisen ja päätöksenteon tueksi on lisäksi:

- ✓ **Laaja-alaista:** Tuo esiin kokonaiskuvaa ja ilmastotoimien vaikutuksia muihin tavoitteisiin, kuten elinvoimaan ja luonnon monimuotoisuuteen.
- ✓ **Kauas katsovaa:** Korosta ilmastotyön pitkän aikavälin vaikutuksia ja hyötyjä. Myös toimimatta jättämisen kustannuksia on syytä tuoda esiin.

Alueellisen ilmastotyön tietopohja

Millaista tietoa alueellisen ilmastotyön pohjaksi tarvitaan?

Mikä on alueen kasvihuonekaasu-päästöjen nykytilanne ja kehitys?

Mistä lähteistä alueen kasvihuonekaasupäästöt syntyvät? (taakanjakosektorilla, päästökauppasektorilla, maankäyttösektorilla)

Mitkä ovat mahdollisia keinoja päästöjen vähentämiseen eri sektoreilla?

Miten toteutuskelpoisia ilmastoteot ovat alueella? Mitä niiden toteuttamiseen tarvitaan? (esimerkiksi resurssit, osaaminen)

Mikä on alueen hiilinielujen ja -varastojen tilanne?

Mistä alueen hiilinielut ja -varastot muodostuvat ja mikä niihin vaikuttaa?

Mitkä ovat mahdollisia keinoja hiilinielujen ja -varastojen vahvistamiseen eri sektoreilla?

Millaisia ovat toimien vaikutukset toisiinsa? Entä muihin tavoitteisiin (luonnon monimuotoisuus, vesiensuojelu, elinvoima, sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys...)?

Ketkä ja mitkä altistuvat ilmastomuutoksen vaikutuksille? Mitkä ovat haavoittuvuudet (esimerkiksi väestöryhmät, herkäät ekosysteemit...)? Millaisia haittoja aiheutuu?

Millä teoilla voimme vähentää haavoittuvuuksia ja haittoja? Mitä valmiuksia tarvitaan riskien toteutuessa?

Keiden pitää tehdä yhteistyötä toimien toteuttamiseksi?

Tunnista ilmastoriskit: Mitä muutoksia ilmastomuutos voi aiheuttaa alueella?

Millaisia positiivisia mahdollisuuksia ilmastomuutoksen vaikutukset tuovat alueelle?

Millä teoilla voimme hyötyä positiivisista mahdollisuuksista?

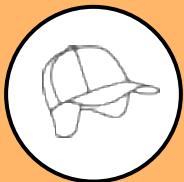
Miten ilmastotoimet vaikuttavat eri aloihin? Entä eri väestöryhmiin? Miten alueen eri sidosryhmät kokevat ne? Millainen on niiden hyväksyttävyys?

Tähän on koottu kysymyksiä, joihin alueellisessa ilmastotyössä tarvitaan vastauksia.

Tietopohjaa on jo koostettu ja tarkasteltu monilla alueilla esimerkiksi maakuntien ja kuntien tekemissä ilmastosuunnitelmissa ja tiekartoissa.

Tutkitun ilmastotiedon lisäksi suunnittelun tueksi tarvitaan paikallisyymmärrystä alueen erityispiirteistä, elinkeinorakenteesta ja toimijoista. Tarvitaan myös vuoropuhelua toimenpiteiden toteutuskelpoisuudesta ja hyväksyttävyydestä alueella.

Yhteinen suunta ja sitoutuminen

Ilmastoyhteistyön tekijä

Miten saisin päättäjien tuen ilmastoyhteistyölle?

Perustele ilmastotoimien monia hyötyjä. Tuo esiin muiden alueiden onnistuneita esimerkkejä. Tunnista oman alueen osaamispuutteita ja yhteistyön tarpeita. Hyödynnä hankerahoitukset ja -yhteistyö.

Rahoittaja

Miten mahdollistan vaikuttavaa ilmastoyhteistyötä?

Rahoitusmahdollisuuksista tarvitaan selkeää tietoa. Tieto pitää myös saada paremmin käyttöön käytännön toiminnan suunnittelussa.

Hanketyön ohjauksessa edellytää yhteistyötä ja tulosten viemistä käytäntöön.

Johtaja ja päättäjä

Miten voin edistää strategista ilmastotyötä ja tukea muutostoimijuutta?

Ilmastotyössä tarvitaan pitkäjänteisyyttä ja kokonaiskuvaa. Panosta osaamisen kehittämiseen sekä varaa aikaa oppimiselle ja vuoropuhelulle.

Jokainen voi omassa työssään olla aktiivinen ilmastoyhteistyön edistäjä. Osaamisen kehittämisen, verkostojen ja yhteistyön sekä tiedon jakamisen mahdollistamiseksi tarvitaan kuitenkin myös yhteistä tahtoa ja johtamista.

Alueellinen ilmastoyhteistyö on paitsi yksilöiden myös monien eri organisaatioiden yhteispeliä. Johtaminen määrittelee suunnan ja mahdollistaa sitoutumisen yhteistyöhön.

Esimerkiksi kunnissa, yrityksissä, maakuntaliitoissa ja valtion virastoissa tarvitaan yhteistä suuntaa ja tavoitteita ilmastotyön edistämiseksi. Johdon ja päättäjien tuki ovat edellytyksiä:

- eri tahojen ja henkilöiden roolien selkeyttämiseksi ilmastotyössä
- ilmasto-osaamisen kehittämiseksi
- kohtaamisten ja verkostoyhteistyön hyödyntämiseksi.

Kaikkiin näihin tarvitaan ohjausta, työaikaa ja resursseja.

”Yhteistyö ja ilmastotyö näkyvämmäksi ja tärkeämmäksi osaksi kaikkea ja kaikkien työtä ohjauksen, tehtäväkuvien, johtamisen ja viestinnän keinoin. Tarvitaan myös kannustusta ohjaavilta tahoilta.”

Ilmastotyöhön tarvitaan strategista johtamista, joka on pitkäjänteistä ja poikkihallinnollista. Johtamisessa on tärkeä hyödyntää tietoa eri lähteistä ja vuoropuhelua eri toimijoiden kanssa kokonaiskuvan varmistamiseksi.

Työkalut

Vaikuttavan hanketyön muistilista

Hankerahoituksella resursseja

Ilmastoon liittyviä rahoituskanavia on paljon. Kun esimerkiksi laaditaan erilaisia alueellisen tai paikallisen tason ilmastotyöhön liittyviä suunnitelmia, kannattaa samalla tarkastella, miten työn toimeenpanossa voisi hyödyntää eri rahoituslähteitä.

Rahoitusten hyödyntämisessä jonkun täytyy tarttua toimeen niiden hakijana ja yhteistyön koolle kutsujana. Oletko se sinä?

Hankkeilla resursseja ja jatkuvuutta

Monilla alueilla erilaiset kansalliset ja kansainväliset hankerahoitukset ovat tuoneet ilmastoyhteistyöhön vauhtia. Hanketyöllä voidaan palkata henkilöresursseja ja tarttua kehityskohtiin.

On kuitenkin tärkeää varmistaa, etteivät hanketyön hyödyt jää vain hankkeen aikaisiksi. Tarvitaan sitoutumista tekemiseen yli hankerajojen. Tulosten levittäminen ja yhteistyön etsiminen eri hankkeiden väliltä lisäävät vaikuttavuutta.

Vaikuttavan hankkeen suunnittelu

Millaista rahoitusta on saatavilla?

Millaisia konkreettisia muutoksia hankkeella tavoitellaan?

Keitä tarvitaan mukaan tekemään muutosta?

Yhteistyö ja aiemmalle työlle rakentaminen

Mitä muita hankkeita teemassa on käynnissä, joiden kanssa kannattaisi tehdä yhteistyötä?

Mitä tietoa muut hankkeet tuottavat tai ovat tuottaneet, jota voisi tässä hyödyntää?

Hankkeen yhdistäminen arjen työhön

Miten hanke voisi leventää ilmastotyön hartioita eli sitouttaa työhön uusia tekijöitä?

Miten hankkeen tuloksia voidaan vakiinnuttaa osaksi arjen työtä jo hankkeen aikana?

Tulosten hyödyntäminen ja levittäminen

Missä muualla ja kuka muu voisi ottaa hankkeen tuloksia käyttöön?

Kuka vastaa hankkeessa tehdyn työn jatkamisesta hankkeen päätyttyä?

Millainen jatko-hanke voisi hyödyntää hankkeen tuloksia ja oppeja?

Työkalut

Työkirjan viestit alueellisen ilmastotyön johtajille ja päättäjille

Ilmastotyö voi tukea alueen kehitystä ja tuoda alueelle uusia innovaatioita, elinvoimaa ja vetovoimaa.

Sen mahdollisuudet kannattaa hyödyntää.

- ✓ **Tue osaamisen kehittämistä ja selkeytä rooleja.**
Tämä tukee ilmastotiedon haltuun ottamista ja käytännön toimien edistämistä.
- ✓ **Mahdollista yhteistyö.** Tämä tuo vaikuttavuutta, tukee osaamista ja tiedonkulkua – sille täytyy varata aikaa ja järjestää tilaisuuksia.
- ✓ **Johda tiedolla.** Tämä tukee resurssien tehokasta suuntaamista ja vaikuttavaa ilmastotyötä. Tarvitaan eri tietolähteiden yhdistämistä, kokonaiskuva ja pitkän aikavälin ajattelua.
- ✓ **Hyödynnä rahoitukset ja hankeyhteistyö.**
Hanketyö voi olla alueellisen ilmastotyön moottori, joka tuo tarvittavia lisäresursseja ja vahvistaa tietopohjaa. Alkuun pääsemiseksi voidaan tarvita investointeja esimerkiksi rahoitushakemusten tekemiseen ja omarahoitusosuuksiin.

Osa II:

Alueiden ilmastoyhteistyön esimerkit

Tämä osio sisältää esimerkkejä alueiden ilmastoyhteistyöstä, sen erityispiirteistä, onnistumisista ja eri toimijoiden rooleista.

Tässä nostetut ilmastoyhteistyön näkökulmat ja esimerkit perustuvat ELY tour -työpajakiertueen keskusteluihin ja osallistujien itse kirjoittamiin oivalluksiin. Mukaan on poimittu myös joitakin esimerkkejä alueilla käynnissä olevista ilmastotyön edistämishankkeista sekä yhteistyöverkostoista ja toimintamuodoista aluetoimijoiden omilta verkkosivuilta.

Nostot sisältävät vain pienen kurkistuksen alueiden eri toimijoiden tärkeään yhteistyöhön ilmastotavoitteiden edistämiseksi.

Mitä teemoja muilla alueilla pohdittiin?

Voisimmeko tehdä yhteistyötä muiden alueiden kanssa jossakin teemassa?

Mitä oppeja voisimme jakaa alueeltamme muille?

Koska työkirja ei kata kaikkia alueiden ilmastoyhteistyön hyviä esimerkkejä, nosta ne esiin!

Alueen työstä kannattaa viestiä ja nostaa onnistumisia esiin sekä kertoa, mitä on tehty, miten ja ketkä olivat mukana. Viestintä edistää hyvien käytäntöjen leviämistä alueiden välillä, ja voi auttaa myös alueella uusia toimijoita heräämään ja innostumaan mukaan ilmastoyhteistyöhön.

Esimerkki alueen ilmastoyhteistyön muodosta on...

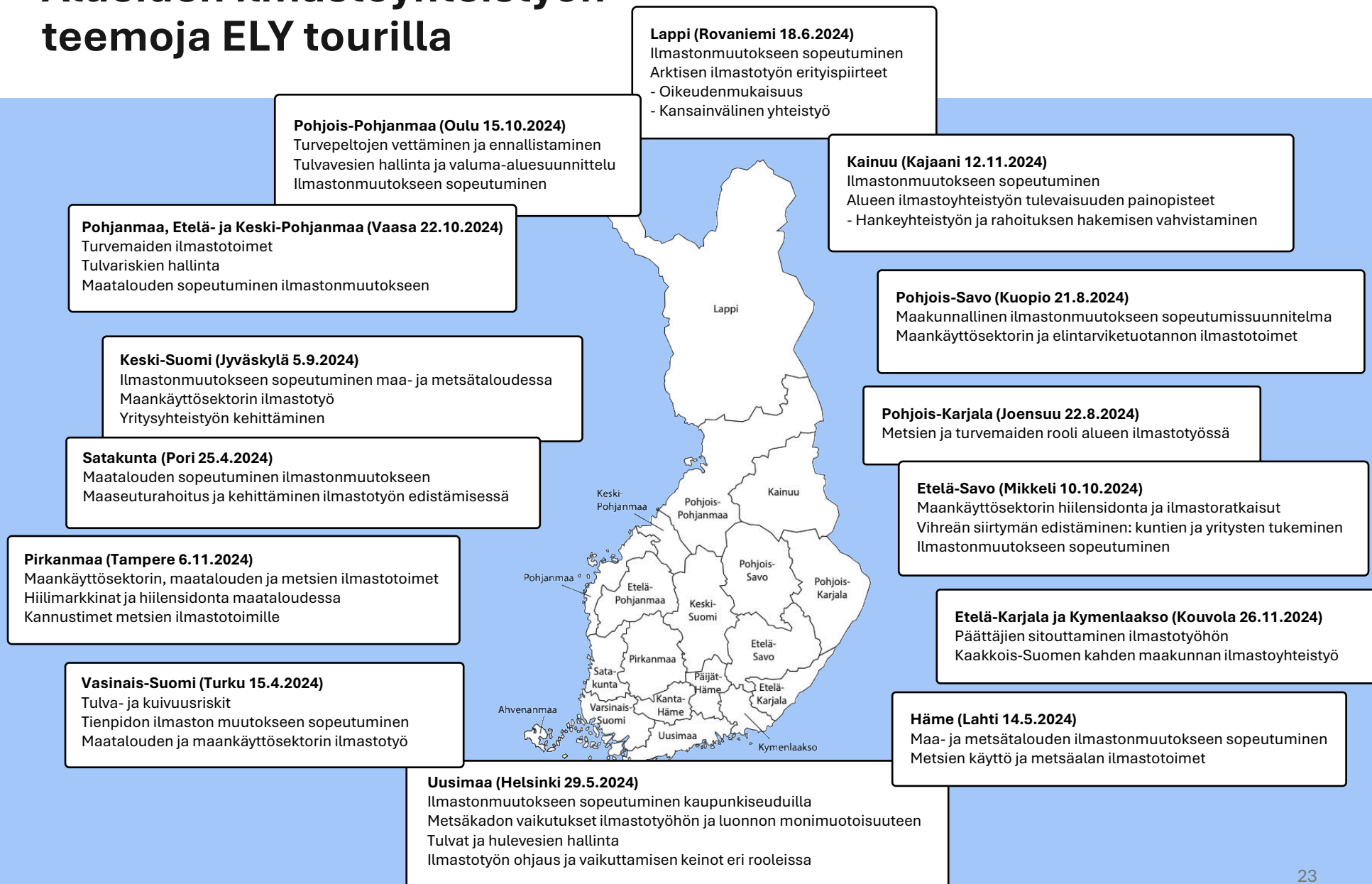
Sitä koordinoi/johtaa/kutsuu koolle... (kuka?)

Ja siinä ovat mukana... (ketkä/mitkä tahot?)

**Se kokoontuu/toimii tällä tavalla...
ja käsittelee/edistää näitä teemoja...**

Vaikuttavinta tekemisessä on ollut...

Alueiden ilmastoyhteistyön teemoja ELY tourilla

Etelä-Savo

Oikean tiedon välittäminen yhteistyössä tutkimuksesta ruohonjuuritasolle koettiin Etelä-Savossa tärkeäksi.

Keskusteluissa esillä oli ilmastotietämyksen vieminen käytännön tasolle ja konkretiaan.

Alueella oli käynnissä hanke kuntien sekä pienten ja keski suurten yritysten tukemiseksi ja innostamiseksi mukaan ilmastotyöhön. ”Vihreän siirtymän edistäminen Etelä-Savon kunnissa ja pk-yritysten toiminnassa” -hankkeessa edistettiin laajasti yritysten ja kuntien osaamista ja valmiuksia sekä edistettiin Etelä-Savon ilmastotiekartan ja kuntien ilmastosuunnitelmien toteutusta.

TKI-työ ja investoinnit koettiin tärkeiksi käytännön ilmastoratkaisujen edistämisessä.

Tiedon jakamista tarvitaan

Tiedon jakaminen alueen eri toimijoiden tekemistä selvityksistä ja suunnitelmista. Esimerkiksi ilmastomuutokseen sopeutumiseen liittyväksi tunnistettiin huoltovarmuuteen liittyvät suunnitelmat ja hyvinvointialueen poikkeusolosuhteiden ohjeistukset.

Nuoret tekevät tulevaisuuden

Keskustelussa nousi esiin myös nuorten tietoisuuden lisääminen ja koulutuksen merkitys. Maataloudessa ja metsäsektorilla etenkin ammattikoulutus luo tärkeää perustaa ilmaston huomioivista käytännön toimintatavoista.

Häme

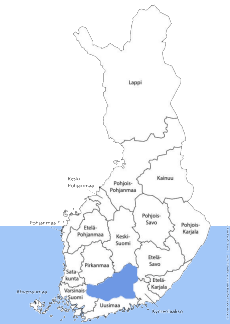
Hämeessä pinnalla olivat erityisesti metsäalan ilmastotoimet ja yhteistyö.

Keskustelussa oli mukana laajasti eri näkökulmia metsien käytön ilmastokysymyksiin. Metsäkeskustelussa on tärkeää, että eri tahot ja toimijat kutsutaan mukaan ja hyödynnetään mahdollisimman monipuolisesti eri alojen osaaminen.

Eriäviä näkemyksiä ei kannata pelätä vaan käydä rohkeasti vuoropuhelua. Tilaisuuden päätteeksi koettiin, että saman pöydän ääressä rauhassa keskustelu lisäsi ymmärrystä eri toimijoiden tarpeista ja jaetuista haasteista:

”Eri organisaatioilla tuntuu olevan samoja haasteita - samat asiat toistuu eri ympäristöissä.”

”Eri organisaatiot alkoivat hienosti löytää tartuntapintoja toisista ja ymmärtää toisten haasteita.”

Metsänomistajien oma toiminta on käytännön ilmastotyössä keskeistä. Tarvitaan heidän tilanteensa ja valintoihinsa vaikuttavien tekijöiden ymmärtämistä, jotta voidaan tarjota vaikuttavaa tukea, tietoa ja kannustimia ilmastotoimiin. On myös tärkeää tuoda esiin positiivisia esimerkkejä ja etsiä mahdollisuuksia esimerkiksi rahoituksesta.

Kainuu

Kainuussa keskusteltiin siitä, mitkä voisivat olla alueen ilmastoyhteistyön tulevia painopisteitä. Ilmastomuutokseen sopeutuminen koettiin tärkeäksi nostaa päästöjen vähentämisen rinnalle.

Kainuun tilaisuuden osallistujat pitivät olennaisena lisätä tietoisuutta ilmastomuutokseen sopeutumisen tärkeydestä ja mahdollisuuksista.

Painopisteiksi Kainuun alueelliseen ilmastoyhteistyöhön ehdotettiin sopeutumisen lisäksi luonnon monimuotoisuutta, ilmastotoimien monihyötyisyyden huomioimista sekä Oulujoen vesistöihin liittyvän yhteistyön koordinointia.

Ilmastotyössä tarvitaan konkreettista ruohonjuuritason toimintaa, innovaatioita ja ilmastotiedon tuomista käytännön tasolle. Onnistumisista ja hyvistä esimerkeistä tarvitaan positiivista viestintää.

Alueella tunnistettiin tarve erilaisten rahoituslähteiden hyödyntämiselle entistä paremmin. Rahoitusten hakemisessa ja hankkeiden suunnittelussa voisi tehdä enemmän yhteistyötä. Tämä voisi tuoda kaivattua resurssia alueen ilmastotyöhön sekä samalla vahvistaa kokonais kuvaa ja yhteistyötä.

Vakituisen resurssin merkitys

Kainuun ELY-keskuksessa työskentelee ilmastoasiantuntija vakituksena resurssina. Tilaisuuteen osallistuneet sidosryhmät kokivat, että tämä on tärkeä osoitus viranomaisten sitoutumisesta ilmastotyöhön. Ilmastoasiantuntija on ollut tärkeä tuki ja innostaja monille alueen toimijoille.

”Tuntuu motivoivalta, että alueelliset viranomaiset ovat motivoituneita ja kokevat henkilötasolla aiheen tärkeäksi.”

Kymenlaakso ja Etelä-Karjala

Kaakkois-Suomessa kahden maakunnan yhteistyö nähtiin tärkeäksi. Alueella pohdittiin maakuntien yhteisen ilmastofoorumin tai -verkoston perustamista.

Alueilla oli käynnissä muun muassa Etelä-Karjalan pienten kuntien ilmastosuunnitelmatyö sekä Kymenlaakson kokonaisvaltaisen ilmastomuutokseen sopeutumisen suunnitelmatyö Pact4Resilience -hankkeessa.

Miten ilmastotyölle saadaan päättäjien tuki?

Keskustelussa pohdittiin ideoita ja esimerkkejä päättäjien sitouttamiseen:

- Poliittisia päättäjiä kannattaa kutsua mukaan hankkeiden ohjausryhmiin.
- Kytetään ilmasto- ja luontotietoon elinvoimanäkökulma ja muut ilmastotyön hyödyt alueen kehitykselle.
- Nuorten, esimerkiksi opiskelijoiden, ja päättäjien vuoropuhelulla voidaan vahvistaa tahtotilaa kestävän tulevaisuuden rakentamiseen.

Päättäjien luontofoorumi

Onnistunut esimerkki oli Kymenlaaksossa toteutettu Päättäjien luontofoorumi. Ympäristöä koskevien tilaisuuksien kohdentaminen pelkästään päättäjille motivoi päättäjiä aiheeseen, herättelee aiheen tärkeyteen ja tuo tietopohjaa ja ymmärrystä. Samalla voidaan rakentaa vuoropuhelua alueen kehittämisestä.

Kymenlaakson liitto, Kaakkois-Suomen ELY-keskus ja Kymenlaakson kesäyliopisto toteuttivat luontofoorumin yhteistyössä Sitra Lab 7 - Luonto osaksi arkea -ohjelman tuella.

Tavoitteena oli käydä vuoropuhelua Kymenlaakson kestävästä tulevaisuudesta ja etsiä ratkaisuja elinvoima- ja luontokysymysten yhteensovittamiseen. Osallistujat saivat eväitä esimerkiksi kunnan ja maakunnan strategiatyöhön, päätöksentekoon ja alueidenkäytön suunnitteluun.

Keski-Suomi

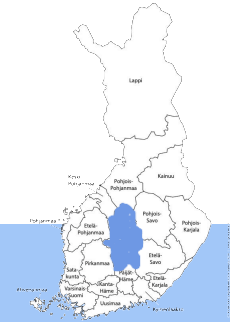
Keski-Suomessa on sitouduttu sekä ilmastomuutoksen hillintään että luontokadon pysäyttämiseen liittyviin maakunnallisiin tavoitteisiin.

Tilaisuudessa keskityttiin erityisesti ilmastomuutokseen sopeutumiseen maa- ja metsätaloudessa sekä resurssiviisaaseen maankäyttöön. Molemmissa tarvitaan konkreettisia toimenpiteitä ja vaikutusten arviointia. Luonnon monimuotoisuuden edistämisen ja ilmastotyön yhteyksiä halutaan vahvistaa.

Keskusteluissa nousi esiin tarve alhaalta ylöspäin rakentuvalle, itseohjautuvalle kehitystyölle niin alueen sisällä kuin yhteistyössä muiden alueiden kanssa.

Tärkeänä pidettiin yhteisen suunnan hakemista. Myös ilmastotyöhön liittyvässä viestinnässä voisi tehdä yhteistyötä erilaisista lähtökohdista toimivien toimijoiden kesken:

”Kahden (tai useamman) ilmastoasioista lähtökohtaisesti ”eri mieltä” olevan toimijan yhteinen viestintäpanos aiheesta, josta ollaankin samaa mieltä, voisi olla erityisen vaikuttava.”

Yritysten rooli ilmastotyössä

Yritysyhteistyön vahvistamista pidettiin tärkeänä.

Ilmastoratkaisujen vakiinnuttamiseen tarvitaan keinoja edistää uusia toiminta- ja ansaintamalleja yrityksille.

Yritysten ilmastotyön tukemista on alueella kehitetty monin tavoin.

Keski-Suomen liiton vetämä kuntien ilmastoverkosto tukee alueen ilmastotavoitteiden saavuttamista ja alueellista yhteistyötä.

Keskuskauppakamarin tarjoamassa ilmasto-ohjelmassa yrityksille on tarjottu koulutusta ja asiantuntijatukea muun muassa hiilijalanjäljen laskentaan ja vaikuttavien päästövähennystoimien tekemiseen.

Yritysneuvojaverkosto auttaa yrityksiä esimerkiksi rahoituksen hankkimisessa ja kumppaneiden löytämisessä.

Lappi

Lapissa keskustelussa nousivat vahvasti esiin arktisen alueen erityispiirteet ilmastoyhteistyössä. Toimivaa yhteistyötä ja vuoropuhelua on jo paljon, mutta jatkossakin eri toimijoiden mukaan saaminen ja ilmastotyön oikeudenmukaisuus ovat tärkeitä varmistaa.

Alueen ilmastotyöhön liittyviä erityispiirteitä ovat arktinen herkkä luonto ja alkuperäiskansan huomioiminen. Keskeisiä elinkeinoja ovat matkailu ja porotalous, jotka molemmat ovat alttiita ilmastomuutoksen vaikutuksille. Elinkeinojen ilmastokestävyyden parantaminen sekä pienten kuntien elinvoiman tukeminen ovat tärkeitä alueen ilmastotyössä.

Keskustelussa korostui, että sekä uusissa hankkeissa että olemassa olevissa verkostoissa tulee varmistaa kaikkien olennaisten tahojen kutsuminen mukaan. On varmistettava, että verkostot ja yhteistyö ovat avoimia kaikille. Näin varmistetaan sekä oikeudenmukaisuuden toteutuminen että eri tahojen asiantuntemuksen hyödyntäminen.

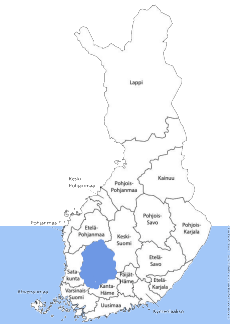

Arktisen alueen erityispiirteet korostavat tarvetta rajat ylittävälle yhteistyölle Norjan ja Ruotsin kanssa ilmastoratkaisujen kehittämisessä. Yhteiset olosuhteet ja haasteet luovat mahdollisuuksia parhaiden käytäntöjen jakamiseen ja yhteishankkeisiin.

Alueellinen ilmasto- ja energiastrategiatyö tuo toimijoita yhteen

Vuonna 2024 käynnistyi Lapin ELY-keskuksen ja Lapin liiton koordinoima Lapin ilmasto- ja energiastrategiatyö. Strategia koostuu kolmesta osiosta: ilmastomuutoksen hillintä, ilmastomuutokseen sopeutuminen ja energiastrategia. Lisäksi hankkeen läpileikkaavina teemoina ovat ilmastoviestintä, osallisuus ja oikeudenmukaisuus. Työssä korostuu eri toimijoiden mukaan tavoittamisen ja eri näkökulmien yhteen sovittamisen tärkeys.

Pirkanmaa

Pirkanmaalla keskusteltiin maatalouden ja metsien käytännön ilmastoratkaisuista ja keinoista niiden edistämiseen.

Pirkanmaalla toimivaa ilmastoyhteistyötä ja -verkostoja on jo paljon ja sen vuoksi ELY tourin tilaisuudessa haluttiin keskittyä maankäyttösektorin haastaviin kysymyksiin, johon alueella ei vielä aiemmin oltu löydetty ratkaisuja.

Maatalouden osalta keskusteltiin keinoista tukea ja kannustaa maanviljelijöitä ilmastotoimiin.

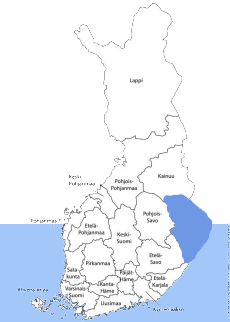
Hiilensidontamarkkinat nähtiin kiinnostavaksi mahdollisuudeksi tuomaan kannustimia viljelijöille. Tällä hetkellä markkinoiden kehitykseen liittyi kuitenkin vielä paljon avoimia kysymyksiä. Erityisen tärkeänä pidettiin, että edelläkävijäviljelijöitä kannustetaan edelleen ilmastotoimiin ja heidän tuloksiaan pystytään monistamaan samalla kun huolehditaan siitä, että mahdollisesti säännösten muuttuessa pystytään ottamaan huomioon heidän jo etupainotteisesti tekemänsä ilmastopanostukset. Keskustelussa todettiin myös, että neuvontapalveluita juuri ilmastotoimien toteuttamiseen maataloilla tulisi edelleen vahvistaa.

Metsäkeskustelussa pohdittiin julkisen sektorin, kuten kuntien ja seurakuntien, mahdollisuuksia kehittää rooliaan ja metsänhoitotapojaan hiilinielu- ja luonnon monimuotoisuustavoitteiden näkökulmasta. Lisäksi pohdittiin metsänhoidon ilmastotoimien kannustimia sekä maaperäpäästöjen yhteismitallisuutta EU-maissa.

Metsien käytön kokonaisvaltaisella suunnittelulla vahvistetaan metsien elinvoimaisuutta, monimuotoisuutta ja sopeutumiskykyä. Metsien rakennepiirteiden lisäämisellä, aktiivisella metsänhoidolla ja metsänhoidon hyvien suositusten laajemmalla käyttöönotolla edistetään metsien hiilinieluja. Käytännön ratkaisuna hahmoteltiin metsänhoitoyhdistyksien kouluttamista metsien ilmasto- ja luonnonhoitotoimista yksityisten metsänomistajien ilmastokestävän metsänhoidon mahdollistamiseksi.

Tarvitaan myös päättäjien ymmärryksen kasvattamista aktiivisesta ja kestävästä metsänhoidosta julkisella sektorilla. Luonnon monimuotoisuutta tukevien metsänhoitotoimien merkityksestä ja rahoitusmalleista olisi tarpeen lisätä tietoa niin julkisella, kolmannella kuin yksityisellä sektorilla. Metsänhoidon ilmastotoimien kannusteisiin pohdittiin markkinaehtoisia toimintamalleja, pelisääntöjä ympäristöhyötyjen turvaamiseen, yritysten rahoitusta sekä sertifikaatteja.

Pohjois-Karjala

Pohjois-Karjalassa keskusteltiin erityisesti turvemaiden ja metsien roolista alueellisessa ilmastotyössä.

Yhteistä ymmärrystä lisäävä keskustelu sekä kuntalaisten, kyläyhteisöjen ja yhdistysten osallistaminen nähtiin tärkeänä. Ilmastoyhteistyöhön tarvitaan myös toimijoita, joiden tavoite on ratkaisukeskeisesti edistää eri tavoin ajattelevien tahojen yhteistyötä ja toimenpiteitä.

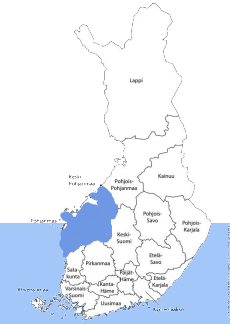
Tutkitun tiedon jalkauttaminen ja sen käyttö päätöksenteossa koettiin tärkeänä. Tueksi tarvitaan koulutusta, neuvontaa ja ohjausta käytännön toimijoille. Käytännön toimijoiden ja tutkijoiden välille kaivataan lisää ajatustenvaihtoa.

Kuntien ilmastosuunnitelmatyön kautta uutta vauhtia
HINKU-maakuntatyö on jo pitkään tukenut systemaattista ilmastoyhteistyötä ja ilmastotoimien edistämistä, mutta kehittäminen jatkuu edelleen. Vuonna 2024 käynnistynyt Ilmastokestävä Pohjois-Karjala 2030 -hanke on tukenut alueen kuntien ilmastosuunnitelmatyötä. Kuntien ilmastosuunnitelmatyössä painotettiin erityisesti nuorten ideoiden ja näkemysten kuulemistä.

Lisäksi hankkeessa on selvitetty mahdollisuuksia entisten turvetuotantoalueiden ennallistamiseen ja kestävään jälkikäyttöön. Maatalous ja yritykset ovat tärkeitä toimijoita alueen ilmastotyön edistämisessä.

Hankkeessa kehitetään myös maakunnan yhteistä ilmastopolkupalvelua ilmastotyön seurantaan ja viestintään.

Pohjanmaa & Etelä- ja Keski-Pohjanmaa

Pohjanmaalla kolmen maakunnan välillä on paljon yhteistyötä. Esimerkiksi turvemaat ja valuma-aluesuunnittelu ovat maakuntarajat ylittäviä, tärkeitä teemoja maankäyttösektorin ilmastopäästöjen vähentämisessä.

Maatalous on alueella tärkeä sektori ilmastokysymysten ratkaisussa.

Muutenkin kokonaisvaltaisen suunnittelun ja yhteistyön merkityksestä keskusteltiin paljon. Käytännön työssä tarve liittyy esimerkiksi kaavoitukseen ja valuma-aluesuunnitteluun.

Hankeyhteistyötä ja koordinoitua pidettiin tärkeänä ilmastotyön kokonaisnäkömyksen vahvistamiseksi. Maakuntien rajat ylittävä toiminta, kuten yhteiset hankkeet, nähtiin tarpeellisina. Esimerkiksi maakuntaliitot mainittiin tärkeinä kokonaiskuvan ja yhteistyön edistäjinä:

”Koordinoivia tahoja kuntien ilmastotyön edistämiseen tarvitaan, ja eri organisaatioiden ja toimialojen yhteistyöhön. Maakuntaliittojen rooli tässä on tärkeä.”

Alueella pohdittiin myös sitä, miten varmistetaan hyvin käynnissä olevan yhteistyön jatkuminen silloinkin, kun julkisen hallinnon rakenteita ja organisoitumista uudistetaan.

Rahoitukseen selkeyttä ja kokonaisvaltaista lähestymistapaa

Rahoituksesta keskusteltiin tilaisuudessa paljon:

- Rahoituksen tulisi olla pitkäjänteistä ja selkeää.
- Eri rahoitusmahdollisuuksista pitäisi viestiä enemmän.
- Rahoituslähteitä voisi kehittää enemmän eri tavoitteiden yhdistämistä tukevaksi, jotta esimerkiksi valuma-aluekohtaisesti voisi edistää eri tavoitteita hankerahoituksella.

Ilmastoasiantuntemuksen vahvistamista johtamisessa ja rahoituksen ohjauksessa pidettiin tärkeänä.

Pohjois-Pohjanmaa

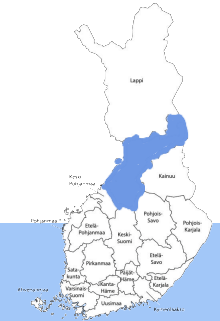
Pohjois-Pohjanmaalla turvepeltojen ja turvemaiden päästöt ovat merkittävä ilmastokysymys. Tulvat ja hulevedet ovat ilmastomuutokseen sopeutumisen tärkeitä kysymyksiä tulevaisuudessakin, vaikka niiden hallinnasta on pitkä kokemus.

Kunnat ja maanomistajat tärkeitä

Kuntien vertaisoppimista ja yhteistyötä toivottiin lisää. Osallistujat pohtivat, tarvittaisiinko esimerkiksi kuntien ilmastoasiantuntijaverkostoa. Kuntayhteistyön kautta voisi tukea kuntapäätäjien sitoutumista sekä tarjota tukea yrityksille. Päätöksenteossa toivottiin painotettavan pitkäkestoisia ja kestäviä ratkaisuja.

Viljelijät ja metsänomistajat nähtiin tärkeinä ottaa mukaan keskusteluihin. Näin luodaan pohjaa kestäville ja paikallisiin olosuhteisiin sopiville ratkaisuille. Keskustelussa pohdittiin esimerkiksi keinoja näiden toimijoiden tukemiseen.

Tiedon paketointi konkreettisesti maanomistajien valintojen tueksi olisi tärkeää. Esimerkki tästä voisi olla metsänhoitoyhdistysten tarjoamat valmiit metsänhoitopaketit metsänomistajien erilaisiin painotuksiin. Lisäksi tärkeäksi koettiin käytännön ratkaisujen ja esimerkkien nostaminen toimijoilta itseltään – positiivisen kautta kannustaminen.

Maakunnallinen ilmastotyö

Pohjois-Pohjanmaalla toimii maakunnallinen ilmastotyön neuvottelukunta, joka ohjaa alueen ilmastotyötä. Ilmastotyön neuvottelukunta koostuu eri sidosryhmistä ja myös poliittinen edustus on siinä mukana.

Maakunnan ilmastotiekartta on päivitetty elokuussa 2024. Tiekartta toimii rahoituskriteerinä EAKR-rahoituksessa Pohjois-Pohjanmaan liitolle tulevissa hakemuksissa Hiilineutraali Suomi –toimintalinjassa.

Kokonaisuuksien hallintaa tarvitaan

Keskustelussa pohdittiin eri tavoitteiden edistämistä kokonaisuutena. Esimerkiksi ilmastomuutoksen hillinnän ja sopeutumisen toimet voisivat tukea toisiaan entistä vahvemmin. Myös luonnon monimuotoisuuden ja ilmastotyön yhtymäkohdista kaivattiin keskustelua ja osaamisen vahvistamista.

Eri hankkeiden tulosten yhdistäminen ja tietojen koonti ovat keskeisiä, jotta kokonaiskuva ja vaikuttavuutta voidaan edistää. Yhteiset tilaisuuudet nähtiin hyväksi tavaksi jakaa tietoa hankkeiden ja toimijoiden kesken.

Pohjois-Savo

Pohjois-Savon tilaisuudessa tunnistettiin, mitä teemoja olisi tärkeä huomioida käynnisteillä olevan alueellisen ilmastonmuutokseen sopeutumisen suunnitelman valmistelussa.

Tärkeäksi teemaksi sopeutumis suunnitelmatyössä nähtiin erityisesti samalla luontokadon huomioiminen. Eri alojen ja väestöryhmien ottamien mukaan koettiin tärkeäksi. Esimerkiksi lasten ja nuorten huomioiminen sekä yritykset, ihmisoikeusjärjestöt ja poliittiset päättäjät nähtiin tärkeinä.

Esimerkkejä alueen toimivasta ilmastoyhteistyöstä

Pohjois-Savossa on onnistuneesti hyödynnetty esimerkiksi EAKR-rahoitusta vauhdittamaan alueellista ilmastotyötä. Yhteistyön koordinoinnissa ja hankkeiden edistämisessä maakuntaliitolla ja Pohjois-Savon ELY-keskuksella on keskeinen rooli.

- **Ilmastohanketreffit** ovat säännöllisesti järjestettäviä hanketapaamisia, joissa vanhat ja uudet hanketoimijat voivat verkostoitua, jakaa hankkeiden oppeja ja kuulumisia sekä tunnistaa yhteistyön paikkoja.
- **Pohjois-Savon ilmasto-, kiertotalous- ja biotalousryhmä** koostuu alueen eri toimijoista ja seuraa Pohjois-Savon ilmastotiekartan toimeenpanoa.
- **Pohjois-Savon ilmastofoorumi** kokoaa yhteen maakunnan julkiset toimijat, järjestöt sekä oppi- ja tutkimuslaitokset erilaisiin työpajoihin ja tapahtumiin vaihtamaan tietoa ja ajatuksia.

Satakunta

Satakunnan erityispiirteenä on alueen sijainti merellisen rannikon ja mantereisen sisämaan välillä. Maatalouden ilmastonmuutokseen sopeutuminen on alueella merkittävä kysymys.

Tilaisuudessa keskusteltiin muun muassa vihannesten ja juuresten viljelyyn liittyvistä ilmastonmuutokseen sopeutumisen kysymyksistä.

Tärkeänä pidettiin vahvistaa alueen elinvoimaa huomioiden ilmastonmuutoksen hillintä ja sopeutuminen. Alueen toimijat näkevät tärkeinä ennakoivan suunnittelun ja toimialojen tietämyksen lisäämisen varautumisessa. Yritysyhteistyön olemassa olevat verkostot voisivat tukea osaamisen kehittämistä ja esimerkiksi koulutusten kohdentamista.

Maaseudun kehittäminen ja rahoitus tärkeässä roolissa

Maaseudun yritys- ja investointituet tarjoavat mahdollisuuksia elinvoiman kasvattamiseen ja ilmastotyötä tukevien toimenpiteiden konkretisoitumiseen ja toteuttamiseen. Maaseuturahoituksessa erityisesti energiainvestoinneilla on tärkeä rooli. Tilaisuudessa pohdittiin myös tarvetta kehittää rahoitukseen liittyvää raportointia ja vaikuttavuuteen ohjaamista.

Vaikuttavaa työtä alueella tekevät Leader-ryhmät, jotka aktivoivat paikallisia toimijoita muun muassa kehittämään ja käynnistämään uusia hankkeita sekä rakentamaan yhteistyötä. Myös Satakunnan ammattikorkeakoulu on tehnyt aktiivista työtä erityisesti alueyhteistyön TKI-toiminnan edistämisessä.

Ruokaketjun kehittämishankkeisiin myönnettävää avustusta on hyödynnetty sopeutustoimenpiteiden jalkauttamisessa. Satakunnan älykkään ja kestävä matkailun kehittämishankkeessa edistetään valtakunnallisia tavoitteita, kuten hiilineutraalia ja resurssiviisasta matkailua.

Varsinais-Suomi

Varsinais-Suomen tilaisuudessa keskusteltiin erityisesti ilmastomuutoksen vaikutuksista maatalouteen.

Kuivuus on jo nyt suuri ongelma alueella, ja siihen sopeutumisen ratkaisuja on kehitetty jo nyt. Tulevaisuudessa tarvitaan esimerkiksi uudistavaa viljelyä maan vedenpidätyskyvyn parantamiseksi.

Myös hiilen sitominen peltoihin nähtiin alueella tärkeäksi teemaksi. Maatilayrittäjien osaaminen ja yhteistyöverkostot ovat tärkeitä, kun edistetään maatalouden ilmastotyötä.

Hankeyhteistyöllä ja -rahoituksella virtaa alueen ilmastotyöhön

Keskustelussa nousi myös esiin alueen oman kestävän kehityksen asiantuntijaorganisaation rooli ilmastoyhteistyön kokoajana.

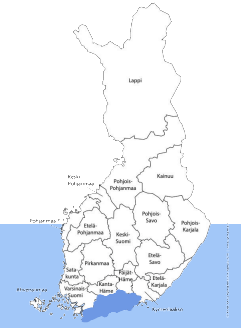
Valonia on Varsinais-Suomen kuntien yhteinen puolueeton kestävän kehityksen asiantuntijaorganisaatio, joka tukee alueen kuntia, yhteisöjä sekä asukkaita ympäristö- ja ilmastotyössä.

Valonia toimii osana Varsinais-Suomen liittoa, mutta Valonian työtä ohjaa kuntien kanssa yhdessä valmisteltu Ohjelma 2030. Kunnat sitoutuvat Valonian koordinoimaan kestävän kehityksen työhön ja maksavat vuosittaista osallistumismaksua, jota käytetään hankkeiden omarahoitukseen.

Valonia toimii maakunnassa hankeyhteistyön moottorina, kokoaa yhteen kuntien tarpeita ja ajankohtaista tietoa sekä koordinoi kuntaverkostoja. Hanketyön avulla Valonia auttaa kuntia pääsemään kestävän kehityksen tavoitteisiinsa ja toteuttamaan konkreettisia toimia. Samalla koko maakunnan ilmasto- ja luontotyö saa vauhtia.

(Lähde: Valonia)

Uusimaa

Yhteistyötä ilmastokestävässä kaavoituksessa

Uudenmaan ELY tour -tilaisuudessa keskusteltiin erityisesti ilmastonmuutokseen sopeutumisesta Uudenmaan kaupunkiseuduilla, tulvista ja hulevesien hallinnasta, sekä metsistä ja metsäkadon vaikutuksista ilmastotyön ja luonnon monimuotoisuuden kannalta. Kaikki nämä teemat linkittyvät keskeisesti myös kaavoitukseen. Kasvavan asukasmäärän takia maankäytön eri tarpeiden yhteensovittaminen ja siihen liittyvä yhteistyö korostuvat Uudellamaalla.

Tilaisuudessa pohdittiin myös paljon, millaisia keinoja kenenkin työssä on vaikuttaa ilmastotavoitteiden edistämiseen. Työn tueksi kaivattiin vahvempaa ohjausta.

Esimerkiksi maaseudun kehittämissuunnitelmatyössä rahoituskauden taite nähtiin tärkeäksi vaikuttamisen paikaksi. Eri asiantuntijoiden ja organisaatioiden työssä olisi tärkeä tunnistaa vastaavat konkreettiset vaikuttamisen paikat ilmastotyön ohjaamiseen.

Ilmastotyön tukemisessa vahvaa yhteistyötä

Muiden muassa Uudenmaan ELY-keskus, HSY ja Uudenmaan liitto tekevät yhteistyötä edistääkseen kestävää yhdyskuntasuunnittelua, ilmastonmuutoksen torjuntaa ja sopeutumista.

ELY-keskus tarjoaa ohjausta ja asiantuntemusta ilmastoviisaiden kaavaratkaisujen kehittämisessä. HSY tuottaa alueellista tietoa, kuten päästöinventaarioita ja ilmastoennusteita, joita voidaan hyödyntää suunnittelussa ja päätöksenteossa. Uudenmaan liitto puolestaan edistää alueellista ilmastostrategiaa ja varmistaa esimerkiksi maakuntakaavatyössä, että alueen kehitys on ilmastokestävää.

Yhteistyöverkoston ja säännöllisen tiedonvaihdon avulla nämä toimijat varmistavat, että ilmastotavoitteet integroituvat osaksi kaavoituksen arkea.

Kiitos, kun tutustuit ilmastoyhteistyön työkirjaan.

